

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Кафедра мовної підготовки іноземних громадян

МАТЕРІАЛИ

**VI Всеукраїнської науково-практичної студентської
онлайн-конференції
«НАУКОВА СПІЛЬНОТА СТУДЕНТІВ ХХІ СТОЛІТТЯ»**

08 червня 2023 року

Суми-2023

УДК: 811'243:37(063)

Н 34

Редакційна колегія:

О. П. Сидоренко, кандидат педагогічних наук, доцент;

Л. В. Біденко, кандидат педагогічних наук, доцент;

І. С. Левенок, доктор філософії, викладач

Н 34 Наукова спільнота студентів XXI століття : матеріали VI Всеукраїнської науково-практичної студентської онлайн-конференції / упоряд. : О. П. Сидоренко, І. С. Левенок, Т. Г. Чернишова. – Суми : Сумський державний університет, 2023. – 105 с.

Матеріали містять тексти доповідей учасників VI Всеукраїнської науково-практичної студентської онлайн-конференції «Наукова спільнота студентів XXI століття». Збірник матеріалів конференції підготовлено в рамках першого етапу реалізації Модуля Жан Моне «Європейські цінності міжкультурного діалогу в галузі освіти: міждисциплінарний та інклюзивний підходи» («European values of intercultural dialogue in education: interdisciplinary and inclusive approaches» – EUROVALID), номер 101085224.

Матеріали друкуються в авторській редакції. Відповідальність за зміст, правдивість наведених наукових результатів дослідження несуть автори опублікованих матеріалів.

УДК: 811'243:37(063)

© Колектив авторів, 2023

© Сумський державний університет, 2023

СЕКЦІЯ 3

ПРОФЕСІЙНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ

Біденко Л.В.

к. пед. н., доцент кафедри мовної підготовки іноземних громадян
м. Суми, Сумський державний університет

ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО КОМПЛЕКСУ З УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

(ДОСВІД КАФЕДРИ МОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН СУМДУ)

Незаперечним є факт, що навчання української мови як іноземної (УМІ) належить до актуальних питань сучасної освіти, а процес його практичної реалізації потребує нагального створення навчально-методичного забезпечення – підручників, навчальних посібників, словників, робочих зошитів тощо. Із цією метою відповідно до Державного стандарту з української мови як іноземної [1], Єдиної типової навчальної програми з української мови для студентів-іноземців основних факультетів нефілологічного профілю вищих навчальних закладів України III-IV рівнів акредитації [2] кафедрою мовної підготовки іноземних громадян передбачено створення навчально-методичного комплексу з української мови для іноземців.

Структура і зміст посібників відповідають вимогам і нормам Державного стандарту [1].

Навчальний посібник «Українська мова для іноземців. Рівень А 1» призначений для вивчення української мови як іноземної на елементарному рівні (згідно із Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти – рівень А1) [3]. Відповідно до Стандарту, цей рівень засвідчує часткове ознайомлення зі структурою і системою української мови та можливість обмеженого спілкування в прогнозованих стандартних ситуаціях [1]. З метою досягнення цієї мети дидактичний матеріал посібника спрямовано на оволодіння іноземцями усною

та писемною формами мовлення, зокрема на засвоєння базових граматичних одиниць у процесі їх активного використання в найчастотніших комунікативних конструкціях української мови.

Навчальний посібник орієнтовано на ознайомлення іноземних слухачів з основами фонетики, лексики та граматики української мови, що визначає його структуру та зміст. Чітка структура посібника зумовлена його поділом на блоки за тематичним принципом. Зміст кожного заняття становлять теоретичний і практичний блок, комунікативна тема, клоуз-тести, тематичний словник тощо.

Перші два розділи посібника містять інформацію про систему голосних і приголосних звуків української мови й основні інтонаційні конструкції. Подальші розділи спрямовано на формування лексичного запасу слухачів, знайомство їх із базовими граматичними категоріями української мови, а також подальше закріплення фонетичних і акцентологічних умінь. Презентація нового лінгвістичного матеріалу супроводжується двомовним (українсько-англійським) лексико-граматичним коментарем, що разом із використанням граматичних таблиць дає іноземцям можливість самостійного опрацювання матеріалу. З метою розвитку вмінь читання та аудіювання передбачено короткі адаптовані тексти, які знайомлять іноземних студентів із найбільш уживаною лексикою сучасної української літературної мови в її реальному функціонуванні. Характер і зміст текстів, представлених у посібнику, зумовлено програмними вимогами щодо лексичного мінімуму аналізованого рівня (А 1), що відповідає практичним потребам іноземців у спілкуванні в новому для них мовному середовищі.

Кожен розділ містить комплекс вправ, метою яких є формування та розвиток комунікативних умінь уживання граматичних форм в усному й писемному мовленні. Письмові вправи дають іноземним слухачам можливість удосконалення навичок письма. У процесі опрацювання діалогів і розмовних тем створюються умови для розвитку вмінь діалогічного та монологічного мовлення, що уможлиблює успішне подолання мовного бар'єра під час спілкування в реальних життєвих ситуаціях. Оскільки на стартовому рівні володіння мовою є потреба в залученні мови-посередника, формулювання завдань до вправ

дублюються англійською мовою. Це також дозволяє іноземцям працювати вдома самостійно.

Навчальний посібник **«Українська мова для іноземців. Рівень А 2»** є продовженням навчального комплексу «Українська мова для іноземців». Актуальність створення цього навчального посібника зумовлена необхідністю вдосконалення методичної бази для забезпечення процесу вивчення української мови як іноземної на базовому рівні. Метою посібника є подальше формування мовної, мовленнєвої та країнознавчої компетентностей як складових комунікативної компетенції і призначено для всіх, хто вивчає українську мову як іноземну в обсязі другого сертифікаційного рівня (А 2). Відповідно до Стандарту з української мови як іноземної, базовий рівень володіння українською мовою засвідчує можливість вибіркового спілкування в прогнозованих стандартних ситуаціях [1].

Навчальний матеріал посібника також поділено на блоки за тематичним принципом. У процесі опрацювання тем слухачі поглиблюють знання, отримані на початковому рівні, унаслідок чого іноземці не обмежуються опануванням лексико-граматичного мінімуму, але й пізнають життя сучасної України, її національні традиції, культуру та побут. Опанування матеріалу навчального посібника дасть змогу іноземним студентам продовжити знайомство з українською мовою в межах комунікативних тем «Моя країна», «Природа України», «Здоров'я», «Характер. Зовнішній вигляд», «Робота», «Покупки», «Предмети повсякденного вжитку», «Подорожі», «Послуги», «Готель», «Дозвілля», «Свята. Звичаї. Традиції». Лексико-граматичний матеріал подано з урахуванням тематичного принципу, що, на нашу думку, забезпечує етапність у засвоєнні знань граматики української мови.

Пропонована в посібнику система вправ дозволяє формувати навички використання мовних одиниць не тільки в побутовому мовленні, але й у професійному спілкуванні, що уможлиблює подальше вивчення наукового стилю мовлення, забезпечуючи реалізацію міжпредметних зв'язків. Особливостями завдань посібника є їх різноаспектний характер, що дозволяє не

тільки презентувати мовний матеріал, але й активізувати мовленнєво-розумову діяльність слухачів, тобто їх уміння ідентифікувати мовні одиниці, усвідомлювати їхній зміст і комунікативне призначення, аналізувати іншомовні вербальні сигнали, систематизувати лексико-граматичні одиниці та синтаксичні конструкції, порівнювати їх із відповідниками в рідній мові, синтезувати їхній зміст, визначати послідовність мовленнєво-інтелектуальних операцій при реалізації комунікативного завдання та, у разі потреби, коригувати власні повідомлення.

Грамматичні таблиці, матеріали для допитливих, діалоги, клоуз-тести свідчать про намагання авторів посібника зробити процес вивчення української мови більш легким, цікавим і творчим. Запропоновані в посібнику українсько-англійські словнички після кожної теми також полегшують роботу тих, хто вивчає УМІ. Зауважимо відсутність у посібнику англomовного лексико-граматичного коментаря: з метою семантизації нових лексичних одиниць на базовому рівні широко використовуються оригінальні фотографії та малюнки, а при опрацюванні абстрактної лексики – українсько-англійський словник.

Нарешті, навчальний посібник **«Українська мова для іноземців. Рівень В 1»** призначено для тих іноземних громадян, осіб без громадянства та осіб, для яких українська мова не є рідною, котрі хочуть підготуватися до сертифікаційного іспиту з української мови на рубіжному рівні (згідно із Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти – рівень В 1) [3]. Досягнення цього рівня забезпечує достатню базу для розгорнутого спілкування з носіями мови в соціально-побутовій і культурній сферах, зокрема в умовах комунікації з елементами непередбачуваності. Крім того, володіння українською мовою на рубіжному рівні є необхідною умовою для того, щоб студенти-іноземці могли навчатися в закладах вищої освіти України, якщо мовою їх навчання є українська.

Рекомендований для просунутого рівня навчання посібник продовжує ознайомлення слухачів з граматиною української мови, зокрема презентує найбільш складні граматичні питання – ступені порівняння прикметників і

прислівників, утворення дієприкметників і дієприслівників, дієслова руху тощо. Основні граматичні теми представлені в лаконічному теоретично-практичному аспекті та у вправах. При викладенні граматичного матеріалу автори дотримуються принципу поступовості.

Метою навчального посібника є формування необхідної лінгвістичної, комунікативної та країнознавчої компетентності, зокрема навичок і вмінь використання засобів різних рівнів мовної системи для реалізації певних тактик мовленнєвої поведінки в основних видах комунікативної діяльності.

Незважаючи на компактність, посібник досить інформативний: він містить основний лексико-граматичний матеріал, комунікативний контент, необхідні країнознавчі відомості. Навчальний матеріал подано у вигляді 15 уроків, кожен з яких присвячено певній темі («Держава Україна», «Освіта в Україні», «Хобі. Дозвілля», «Дивовижна Україна», «Сім чудес України», «Традиції, звичаї, свята», «Здоров'я», «Планування відпочинку» та ін.).

Автори посібника намагалися глибше познайомити іноземців з Україною, її природою, культурою, економікою, державним устроєм, традиціями і звичаями українського народу, системою освіти, особливостями працевлаштування. Деякі теми висвітлюють повсякденні життєві ситуації – торгівля й покупки, громадське харчування, оренда житла, побутові послуги, планування й організація відпочинку, проведення дозвілля.

Кожний урок побудований за такою структурою: нові слова; короткий текст, що знайомить із темою, яка буде висвітлюватись у цьому уроці; мовні завдання, що чергуються з теоретичним висвітленням граматичних тем; основний текст; післятекстові та контрольні завдання; вправи для самостійної роботи. Викладу граматичного матеріалу передують фонетична розминка, що ставить на меті формування й удосконалення орфоепічних норм, знайомство з основними випадками чергування голосних і приголосних звуків при формо- і словотворенні. Лексичні вправи націлені на розширення словникового запасу іноземців, вміння встановлювати системні зв'язки між словами. Велику увагу приділено завданням зі словотвору, роботі зі спільнокореневими словами.

Грамматичні завдання передбачають розвиток умінь знаходити в текстах і використовувати в повідомленні морфологічні форми та синтаксичні конструкції, які вивчаються в цій темі, що забезпечує можливість подальшого розвитку монологічного та діалогічного мовлення. Таким чином, пропоновані в посібнику вправи спрямовані на розвиток різних видів мовленнєвої діяльності й охоплюють різні рівні мовної системи. Заслугує на увагу те, що в процесі опрацювання пропонованого комплексу вправ студенти вдосконалюють уміння використання мовних одиниць не тільки в повсякденному мовленні, а й у ситуаціях професійного спрямування. Виконання письмових вправ дає змогу розвивати вміння писемного мовлення.

Безумовний інтерес для іноземців становитимуть тексти, які знайомлять із лексикою в її реальному функціонуванні. Текстовий матеріал, який базується на лінгвістичному матеріалі посібника, містить необхідний мінімум нових лексичних одиниць, що відповідає комунікативним потребам іноземців. Крім основного тексту, кожен урок містить менші за обсягом тексти близької тематики, які можуть бути використані для формування навичок слухання при роботі в аудиторії з викладачем, розвитку та вдосконалення граматичних навичок письма тощо. У посібнику багато діалогів, у тому числі з творчими завданнями, що сприяє формуванню навичок діалогічного мовлення. Корисним, на наш погляд, є також те, що на початку кожного уроку пропонується перелік необхідних для знайомства з комунікативною темою слів і словосполучень. Іноземцям, які вивчають українську мову, стануть у пригоді тексти різних оголошень, вітальних листівок, фрагментів меню, завдання з наскрізної рубрики «Життєва ситуація», вправи, які передбачають самостійний пошук потрібної інформації в Інтернеті тощо.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт з української мови як іноземної (проект). *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-proponuye-do-gromadskogo-obgovorennya-derzhavnij-standart-z-ukrayinskoyi-movi-yak-inozemnoyi> (Accessed 10.05.2019).

2. Дзюбенко Л.І., Філіпчук С.С. Єдина типова навчальна програма з української мови для студентів-іноземців основних факультетів нефілологічного профілю вищих навчальних закладів України III-IV рівнів акредитації. Київ, 2008.
3. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
4. Дегтярєва Т.О. Українська мова як іноземна (Рівень А1) : навч. посібник для іноз. гром. / Дегтярєва Т.О., Дядченко Г.В., Коньок О.П. та ін. – Суми, Університетська книга, 2019. – 390 с.
5. Дегтярєва Т.О. Українська мова як іноземна (Рівень А2) : навч. посібник для іноз. гром. / Дегтярєва Т.О., Дядченко Г.В., Коньок О.П. та ін. – Суми, Університетська книга, 2019. – 390 с.
6. Біденко Л.В. Українська мова як іноземна (Рівень В1) : навч. посібник для іноз. гром. / Біденко Л.В., Кліпатська Ю.О., Силка А.А. та ін. та ін. – Суми, Університетська книга, 2019. – 390 с.

Узун Хюсеїн, ІН-25ан, Туреччина
Науковий керівник: Дядченко Г. В. , к. філ. наук
м. Суми, Сумський державний університет

PROFESSIONAL BURNOUT OF HIGHER EDUCATION TEACHERS IN THE PROCESS OF LANGUAGE TRAINING FOR FOREIGN CITIZENS

Relevance of the problem. In recent years, researchers have been increasingly discussing the phenomenon of professional burnout among workers. Various terms are used to describe this phenomenon, such as "professional burnout," "job burnout," "emotional burnout," and so on. An analysis of the scientific literature has convinced us of the appropriateness of using the term "professional burnout" as the most adequate one.

In scientific literature, this phenomenon is described as a combination of negative experiences associated with work, the team, and the organization as a whole. Its specificity lies in its development primarily among professionals in the social sphere, including educators. N.V. Samoukina and Yu.P. Platonov understand